

mény hangulati hatását. – A teljes verbális kontextuális sensus a lexikai és a poétikai kontextuális sensus egymásra vetítésével hozható létre.

6. A T' verbális összetevőhöz rendelhető relátum-imagó (ReIm)

A relátum-imagó azon ismeretrendszerek alapján alkotható meg, amelyekkel az interpretátor a szöveggel kapcsolatba hozható tényleges vagy fiktív 'világfragmentumok'-ra vonatkozóan rendelkezik. A T'-höz rendelhető relátum-imagó úgy hozható létre, hogy az interpretátor elképzei a T'-ben kifejezésre jutó tényállások konfigurációját.

7. A T' szimbolikusan interpretálandó elemeiről

7.1. A T' általam szimbolikusan interpretálandónak ítélt egyes elemeit elsősorban bibliai kontextusok felhasználásával motiválom.

- *Harmadnapon / harmadnapra*: „Te, aki lebontod és harmadnapra fölépíted a templomot, szabadítsd meg magad!” (*Mt, 27,40*); „Te, aki lerombolod a templomot és három nap alatt felépíted, mentsd meg magadat, szállj le a keresztről.” (*Mk, 15,29-30*); „Az Emberfiának – mondta – bűnösök kezébe kell kerülnie, fölfeszítik, de harmadnap feltámad” (*Lk, 24,7*); „Bontsátok le ezt a templomot, és harmadnapra fölépítem.” (*Jn, 2,19*). – Ily módon már a cím megváltással, feltámadással kapcsolatos elvárásokat kelt.
- *Hajnalfele*: „(...) a hét első napjának hajnalán (...)” (*Mt, 28,1*); „A hét első napján kora reggel, napkeltekor kimentek a sírhoz.” (*Mk, 16,2*); „A hét első napján kora hajnalban (...)” (*Lk, 24,1*). – A *hajnalfele* ilyenformán elementáris erejű változásokat vetít előre, amit tovább erősítenek a T'-öt domináló perекtív igék (lásd még a 4.1.2. alatt).
- *'Természeti jelenségek'*: „Erre a templom függőnye kettéhasadt, felülről egészen az aljáig, a föld megrendült, sziklák repedtek meg, sírok nyíltak meg és sok elhunyt szentnek feltámadt a teste (...) Hirtelen nagy földrengés támadt” (*Mt, 27,51-52, 28,2*). – Illetőleg a szeged környéki nagytáj archaikus imádságai *A kösziklák meghasadnak* című darabjából:

mert a magas fák lehajlanak,
a kösziklák meghasadnak,
a fényes nap besötétedik,
a madarak énekléseik elfelejtik.

- *Legyőzte a halált*: „Nincs itt. Feltámadt, ahogy előre megmondta.” (*Mt, 28,6*); „Miután a hét első napjának reggelén feltámadt, először Mária Magdolnának jelent meg (...)” (*Mk, 16,9*); „Miért keresitek az élőt a halottak között? Nincs itt, feltámadt.” (*Lk, 24,5*). – A K07 mint a K06 variánsa egyfelől erősítő szerepű, másfelől a latin nyelv méltóságával mintegy hitelesíti a feltámadás mozzanatát.
- *Az implicit exoforikus 'humán / transzcendens elemek'* referensei a történelem apokaliptikus, verbálisan nemigen minősíthető poklának, poklainak ál-

dozataiként, 'imitatio Christi'-ként nominalizálhatók (vö. SZÁVAI DO-
ROTTYA: 1996. 32).

7.2. A T' a krisztusi áldozatot a ravensbrücki halálgyár, a második világháború, tá-
gabban a történelem valamennyi pokla vértanúinak sorsába transzferálva juttatja kifeje-
zésre – a megváltás misztériumába vetett biztos hittel emelkedve felül e (kollektív) bü-
n(ök)ön.

8. Interpretáció és illusztráció

8.1. Minthogy Pilinszky János versét a ravensbrücki láger közvetlen élménye,
Kondor Béla alkotását (lásd T'') pedig Pilinszky költeménye ihlethette, az (1. ábrán
látható) illusztrációt a T' sajátos, fekete-fehér ikonografikus interpretációjaként közeli-
tem meg, a T' és a T'' (lehetséges) korrelációira koncentrálván.

8.2. A T'' kompozicionális súlypontja az illusztráció felső harmadában elhelyez-
kedő – szögesdrót 'koronához' (tövískoszorúhoz?) vagy sötét napkoronghoz, esetleg
füstgomolyaghoz hasonlítható – „hamuszín” folt.

8.3. A T'' domináns elemei a „hamuszín” folt felé ív(ek) mentén emelkedő keresz-
tek. E keresztek mintegy kiszakadnak az őket keresztülfonó drótkerítés fogságából,
amely alul egy épületcsoportot kerít körül. Az „egyek” felé 'emelkedő' keresztek körvo-
nala 'ekvivalens'-nek tekinthető a T' feltámadás-motívumával.

8.4. Az épületek kontúrjai kicsik, de kivehetőnek látszó elemeik: a kémény, a ku-
polatető és az alacsony barakktábor. A T' és T'' korrelációi alapján: a T''-ön felismer-
hető épületkomplexum haláltábor, amit a *ravensbrücki* kifejezés is motivál.

8.5. Az épületegyüttes mögött erőteljes, sűrű vonalakkal megrajzolt sugárnyaláb,
„fény” látható, mely emlékeztet a vallásos képeken gyakori – Krisztust vagy valamely
szentet övező – dicsfényre. E sugarak összekapcsolhatók egyfelől a T' „hajnalfele” hatá-
rozójával, ami szintén a feltámadásra utal(hat) (lásd például a 7.1. alatt), másfelől k03
szimbólumú kommunikációegységének szinesztéziás „fény” elemével.

8.6. A T''-öt domináló „hamuszín” folt körül emberi kezek, kézfejek – gyakran ki-
csavarodott, természetellenes tartásban – nyúlnak a magasba. A kereszteken átfutó, len-
dületes vonalak áthatolva a „hamuszín” folton, 'mozgásba' hozzák a levágott kezeket,
azt a benyomást keltve, hogy „szél támad”, s megemelkedik, „fölszeng a világ”, a kompo-
zíció egésze. (Ezt felerősíti az a tény is, hogy a T'' jobb alsó negyede szinte teljesen
'üres'.) Az „egyek” felé nyúló, kicsavarodott kezek a ravensbrücki láger (egykori) lakóit,
a holokauszt áldozatait képvisel(het)ik, akik a T'-ben az implicit exoforikus elemek no-
minalizációjával „imitatio Christi”-ként vannak jelen. Az ikonografikus interpretáció
megváltó dinamikája őket emeli a T'' kompozíciójának csúcsára.

8.7. Az ismertetet grafikus ikonikus elemekből álló képi konfiguráció kontextspe-
cifikus szemantikai architektónikáját a T'-ével analóg módon lehet verbalizálni. Rövi-
den: a T''-ben nem annyira a holokauszt borzalmi jutnak kifejezésre, mint inkább a
szörnyűségeken felülemelkedni képes, a minden poklot legyőzni tudó humanizmus /
transzcendencia.

Ebben a fejezetben, miként azt a bevezetésben jeleztem, Pilinszky János *Harmad-
napon* című költeménye deskriptív-explicitív strukturális interpretációjának aspektusait